

MUZEJSKI ČASOPIS

MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE, LETO V, Številka 6, 5. december 1995;
Založila MDJ in MUZEJ JESENICE; Uredil TONE KONOBELJ; 200 izvodov

MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE - ŽIRO RAČUN: GB JESENICE 51530-678-50064

OB IZIDU JESENIŠKEGA ZBORNIKA

Na Jesenicah bomo ob koncu leta 1995 izdali zanimivo publikacijo JESENIŠKI ZBORNIK, ki bo izšel v še posebno v lepi opremi. V svojih prispevkih se bodo avtorji dotaknili nekaterih zanimivosti krajev od Kranjske Gore in Jesenic do Radovljice in Kroke, članki pa bodo opremljeni s slikovnim (tudi barvnim) gradivom.

Knjiga bo na 400 straneh zanimivega branja zaradi lične vezave in bogate slikovne opreme lepo darilo za vsakega Jeseničana. Da bi bila vaša odločitev za nabavo zbornika lažja, smo se odločili, da v posebni izdaji Muzejskega časopisa predstavimo del vsebine. Zagotovo bo vsakdo našel kaj zase, tudi tisti, ki jih zgodovina Jesenic in okolice ni nikoli posebej zanimala. Pred izidom (predvidoma decembra 1995) bo knjiga cenejša (3500 tolarjev). V prodaji bo ta cena višja. Vsi, ki se boste odločili za nakup JESENIŠKEGA ZBORNIKA, lahko to storite kar po telefonu (064) 84-041 (Muzej Jesenice) ali pa z naročilnico, ki jo objavljamo v časopisu.

UREDNIŠKI ODBOR

UVODNIK

Malo je publikacij, ki bi bile prisotne v jeseniškem prostoru več kot trideset let, kot je Jeseniški zbornik. Od leta 1964 pa do danes je uspel ohraniti tradicijo svojega izhajanja in ob tem ostati aktualen in zanimiv. Izid vsake knjige je bil na nek način tudi odraz časa in razmer v katerem so teksti nastajali.

Razumljivo je, da se je v tem obdobju marsikaj spremenilo, izgubilo svoj pomen ali dobilo novega. Povojnji in tudi kasnejši časi so bili polni zanosa in idej o napredku, razvoju in izgradnji. Jesenice so hitele v boljši jutri in včasih ob tem prehitovale celo same sebe. Razvoj ni poznal meja in je hitel preko okvirov zmožnosti in danosti jeseniškega prostora. V svojem zanosu je velikokrat spregledal resnične potrebe prebivalcev, bil pri tem samosvoj in podiral staro zato, da je gradil novo. Skratka, Razvoj se je pisal z veliko začetnico misleč, da ga nič ne ustavi. Pa ga je, izčrpal se je in obstal, izgubil je svoj zagon in pustil Jeseničanom svoje probleme, naj jih rešijo kot vedo in znajo.

Zgodovina nam je pri tem lahko učiteljica, saj nas uči o vzponih in padcih, ki so jih v preteklosti in jih bodo tudi v bodoče doživljale Jesenice. Če je prejšnji zbornik ob izidu doživel rojstvo nove slovenske države, jo sedanjí že podoživlja, opisuje dogodke ob znameniti vojni in ob zgodovinskih temah že gleda v prihodnost.

Članka o ureditvenih delih na Stari Savi in Urbanistični ni arhitekturni oris Jesenic sta ena tistih, ki že načrtujeta prihodnost mesta in njegov razvoj.

V tridesetih letih svojega izhajanja je zbornik opravičil svoje poslanstvo v širjenju znanj in spoznanj o bližnji in daljni preteklosti Jesenic in okolice.

Pri tem gre največ zaslug avtorjem člankov, kot tudi uredniškemu odboru, ki je znal poiskati zanimive teme in tudi pridobiti pisce. Želimo si, da bi se tudi v bodoče avtorji odzvali povabilu uredniškega odbora in da bi poleg uveljavljenih avtorjev sodelovalo tudi čim več novih s svežimi in zanimivimi idejami.

Naj bo pot zbornika med bralce čim lažja in naj njegov izid prispeva k občutku v naši zavesti, da smo Jeseničani storili nekaj za Jeseničane.

Predsednik uredniškega odbora
Mag. Vitomir Pretnar

JESENIŠKI ZBORNIK

Predstavitev JESENIŠKEGA ZBORNIKA bo od 27. do 30. decembra 1995 v Kosovi graščini. (Če ne bo težav z izidom!), sicer v začetku januarja 1996.

Tone Konobelj, Dušan Prešern JESENICE NA RAZGLEDNICAH PRED PRVO SVETOVNO VOJNO

...Med prvo svetovno vojno je Fran Pavlin tako kot številni drugi obrtniki in podjetniki obubožal. Sinova so mobilizirali Franc, ki je bil izučen ključavničar, je prišel v rusko ujetništvo, Oto pa se je zaposlil kot prometnik na železnici. Hčerka Zora je na Dunaju končala trgovsko šolo in je kasneje pomagala očetu v fotografskem ateljeju. Milena je končala višjo fotografsko šolo na Dunaju in ji je oče namenil svoj atelje. Po prvi svetovni vojni so se Pavlinovi povsem posvetili fotografiji pa tudi prodaji piva...

Marija Kos OPREMA STANOVANJSKIH PROSTOROV V GRAŠČINI NA SAVI LETA 1871

Spalnica gospe Ane Ruard

...Zanimivo bi bilo vedeti, ali se je gospa Ana v svoji lepo opremljeni sobi dobro počutila. Vse pohištvo je bilo izdelano iz gladkega češnjevega lesa, tudi okvir in držalo velikega damskega stoječega ogledala, pozabili pa niso niti na manj ugleden kos pohištva, na dve kahlji. V sobi sta stali dve postlani postelji, pogrneni z volnenimi prevlekami, in dve prazni omari s steklenimi vrati...

Joža Varl PETDESET LET KLUBA DOLIK

Na pobudo Franceta Kreuzerja se je po nekaj pripravljalnih sestankih, 16. februarja 1946 v Delavskem domu na Jesenicah zbralo trinajst slikarjev - samoukov, od najmlajšega dvajsetletnika do najstarejšega štirinpetdeset-letnika in ustanovili likovni klub DOLIK - Dolinski likovniki. Začetki tega za kulturno - umetniško življenje Jesenic nadvse pomembnega dejanja pa segajo že v obdobje pred drugo svetovno vojno, ko je pri Turistovskem klubu Skala na Jesenicah, poleg foto krožka začel delovati še likovni krožek...

PROGRAM MUZEJA JESENICE V DECEMBRU 1995

Do 15.12.1995: razstava

AJDNA NAD POTOKI

(Odkopavanja 1994 in zaščitna dela 1995)
v prostorih Kosove graščine, Titova 64 na Jesenicah.

Od 2. 12. 1995 dalje: razstava

MATIJA ČOP IN NJEGOV KROG

Upodobitve Čopa, Prešerna, Smoleta in drugih akademskega slikarja VLADIMIRJA LAKOVIČA v Čopovi rojstni hiši v Žirovnici

22.12.1995: filmski večer

TRIGLAVSKE STRMINE, KOLEDNIKI...

Ob 16. uri v KINU ŽELEZAR

22.12.1995: otvoritev razstave

FILMSKA USTVARJALNOST MILKE IN METODA BAJURE

Ob 18. uri v prostorih Kosove graščine,
Titova 64 na Jesenicah.

20.12.1995: otvoritev razstave

KRANJSKE GOSTILNE V 19. STOLETJU

Otvoritev razstave ob 21. uri
v Liznjekovi domačiji v Kranjski Gori

DECEMBER GRUDEN

*Muzej Jesenice je ponatisnil barvno razglednico STARE
SAVE leta 1902. Člani MDJ jo lahko po znižani ceni 50
tolarjev kupijo v muzeju (cena je sicer 70 tolarjev!)*

Sava pri Jesenicah pozimi

Odlomki iz knjige...

Robert Potokar

POSKUS URBANISTIČNEGA IN ARHITEKTURNEGA ORISA JESENIC

...Ne moremo pa reči, da Jesenice nimajo svoje identitete. Le da je drugačna in neposredno povezana s pojmom železarstva, ki je konec 19. stoletja, zlasti pa v 20. stoletju iz med seboj ločenih naselij ustvarilo mestno naselje z vsemi značilnostmi mesta, v katerem prevladuje (železarska) industrija. Zunanja podoba ndustrije, pločevinastih hal, jeklenih konstrukcij, tovarniških dimnikov, ki so svojim rdečim prahom barvali mesto, pa seveda ni zanimiva. In tako ni čudno, da Jesenice še niso dobile tehtnega urbanističnega, arhitekturnega ali umetnostno zgodovinskega pregleda...

Janez Kopač

UPRAVNI RAZVOJ V GORNJESAVSKI DOLINI (1941-1994)

...Za župana občine Jesenice so kandidirali 4 kandidati. Že v prvem krogu 4. decembra 1994 je zmagal Božidar Brudar, ki je dobil 6.238 ali 55,14 % veljavnih glasov, Jože Resman je dobil 2.438 ali 21,55 % veljavnih glasov, Vitomir Pretnar je dobil 2.061 ali 18,22 % glasov, kandidat Viljem Bernik pa je zbral 577 ali 5,10 % veljavnih glasov. Od 12.732 na volitvah oddanih glasovnic je bilo veljavnih 11.314, neveljavnih pa 1.418 oddanih glasovnic...

Rina Klinar

KAM GREŠ, SLOVENIJA MOJA?

...30. junija

...Dopoldne se je na platoju streljalo. Nekaj sicer kratkih, a za nepotrebno storjeno škodo predolgih minut. Plato je že več dni brez elektrike, vode, telefona. Pogajanja so se začela ob 18. uri. Na "naši" strani nas je bilo pet, dva teritorialca, komandir policije in midva s predsednikom, na drugi strani trije - poleg dveh vojakov - podpolkovnikov, še inšpektor zvezne policije, njihov poveljujoči...

Vitomir Pretnar:

NASTAJANJE JESENIŠKEGA GRBA

...Najprej je bilo potrebno poiskati in oceniti že znane oblike in simbole iz preteklosti. Simbolika dimnikov in zastav ni več ustrezala zaradi spremenjenih družbenih in političnih razmer, v zgodovini pa tudi ni neke kontinuitete, ki bi omogočala poistovetenje z nekaterimi grbi in simboli lastnikov nepremičnin na tem območju. Večinoma so bile to plemiške družine iz sosednjih dežel, kar je sporno tako z vsebinskega, kot tudi heraldičnega vidika, saj heraldika ne dovoljuje povzemati grbov drugih družin, mest ali držav...

Boris Mikoš

CESTNI PREDOR POD KARAVANKAMI (Odlomki iz dnevnika)

8. in 9. januar 1989

Ob 6. uri zjutraj so mi sporočili z gradbišča, da je voda podrla čelo predora in zasula del predora s kamenjem, da se je moštvo rešilo in da ni žrtev, a da je voda še vedno visoka in da vstop v predor ni mogoč. V eni uri sem bil na gradbišču...

Janez Koželj

125 LET GORENJSKE PROGE

SVARILO!

Prepovedano je stopati na železno cesto in obcestje, poškodovati cesto in njene naprave, odpirati cestne pregraje, pustiti živino na cesti, da se pase brez varha, motiti napeljavo telegrafa in zoperstavljeni se železničnim služabnikom. Kdor bi storil kaj takega, bo kaznovan z vso postavno ojstrostjo.

Tablo s tem napisom so našli v grušču ob gorenjski progi blizu Podnarta; 14. decembra 1995 bo preteklo 125 let od otvoritve te za Gorenjsko tako važne proge. Ta proga je pravzaprav omogočila razvoj Jesenic. Ravno zato, ker je proga omogočala prevoz železarskih izdelkov k porabnikom, je Kranjska industrijska družba opustila fužine v oddaljenih dolinah in vso svojo dejavnost skoncentrirala na Savi in Javorniku...

NAROČILNICA (PREDNAROČILO)

Naročam JESENIŠKI ZBORNIK 1995

Število izvodov:.....

Prosim, da mi dostavite knjigo osebno ali po pošti (USTREZNO PREČRTAJTE!)

**3500 tolarjev bom nakazal do
31. decembra 1995 na:**

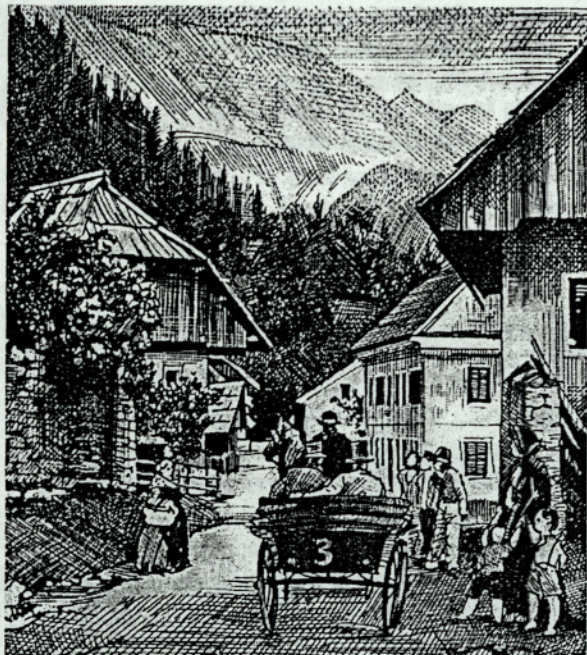
**ŽIRO RAČUN Muzejskega društva
Jesenice: 51530-678-50064**

DECEMBER GRUDEN

Piše Aleksander Rjazancev

Riše Jaka Torkar

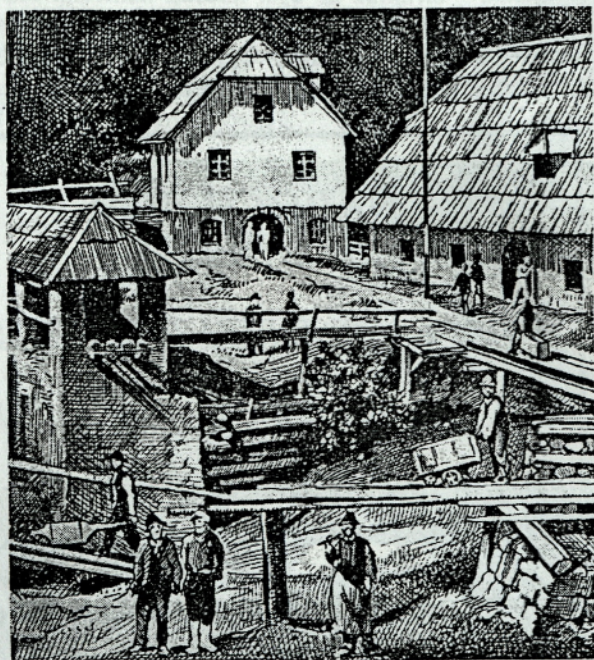
29.

V Franciji so bogat ferromangan izdelovale železarne v St. Luisu pri Marsellu in to po nižjih cenah, kot pri nas. Francozom pa vendar ni šlo v račun, kako more Kranjska industrijska družba na Javorniku, v malem plavžu na oglje, ob slabših pogojih izdelovati ferromangan. Leta 1880 so poslali na študijsko potovanje dva vodilna strokovnjaka inž. Gautiera in Valtona. Na Javorniku sta si natanko ogledala vse naprave in celoten tehnološki postopek. V Francijo sta se vrnila z dragocenimi podatki.

30.

Zaradi neizbežne francoske, dalje 1877. nemške in 1881. leta še angleške konkurence, KID na prodajo ferromangana ni mogla več dosti računati. Ravnatelj Pantz, Fessl, rudniški nadzorniki in drugi uradniki so se na vso moč trudili, da bi podjetje še naprej obstajalo. Na seji upravnega odbora 13. 3. 1883 so delničarji sklenili, naj bi Pantz poskusil, če bi bila v plavžu mogoča izdelava »mangan silicida«, nove zlitine za graške jeklarne. Nova zlitina naj bi vsebovala 10 do 20 odstotkov mangana in 10 odstotkov silicija.

31.

Generalni ravnatelj Luckmann je pri vladi poizkušal doseči carinsko zaščito za ferromangan, vendar ni uspel. Poleg tega so se pojavile še težave z rudo. Rudniki pri Savskih jamah so bili po stoletnem izkoriščanju izčrpani. Vsa prizadevanja vodilnega kadra in rudarjev so bila zaman. Rude je bilo malo, pa še ta je imela malo železa. Za svoja dva plavža, ki sta še vedno po malem delovala, je KID naročala rudo iz Hüttenberga, leta 1884. pa je došel večji transport rude iz Severne Afrike.

32.

Upravitelj vseh rudnikov, Heinrich Fessl, strokovnjak za rudarstvo, je neumorno iskal nova nahajališča železne in manganove rude. Pri starih rudiščih na Rudnem polju, Savskih jamah, Lepenjah, Belščici, Zelenici in Begunjščici ni bilo dosti upati. Obsežnih večletnih raziskav in odpiranj se je lotil na območju Uggovitz (Ukva) na gori Kock. Fessl je to področje smatral za druge Savske jame. Na gori Kock je našel obširna ležišča manganovih (41% Mn) in železnih rud (49% Fe).